

DONES DE BARCELONA

Itineraris històrics

Isabel Segura Soriano

DONES DE BARCELONA

Itineraris històrics

Isabel Segura Soriano

Ajuntament
de Barcelona

EXPOSICIÓ

Dones de Barcelona
Itineraris històrics

Organitza:
Ajuntament de Barcelona
Regidoria de Dones i
Drets Civils

Curadora:
Isabel Segura Soriano

Coordinació:
Olga Arisó Sinués.
Direcció del Programa de
Dona

Disseny gràfic:
Mariona Colom

Correcció Lingüística:
Anna Girmé Soler

CATÀLEG

Edita:
Ajuntament de Barcelona
Regidoria de Dones i
Drets Civils

Imatge de portada:
Treballadores del sector
mercantil en vaga, 19 de
juny de 1936. Arxiu: Pérez
de Rozas, Arxiu fotogràfic
de Barcelona.

ISBN: 978-84-9850-663-1

Dipòsit legal: B. 6804-2015

Consell d'Edicions i Publicacions de
l'Ajuntament de Barcelona:
Jaume Ciurana i Llevadot, Jordi Martí i
Galbis, Marc Puig i Guàrdia, Albert Ortas
i Serrano, Miquel Guiot i Rocamora, Jordi
Joly i Lena, Vicente Guallart i Furió, Àngel
Miret i Serra, Marta Clari i Padrós, Josep
Lluís Alay i Rodríguez, José Pérez Freijo,
Pilar Roca i Viola.

Curadora, textos i selecció d'imatges:
Isabel Segura Soriano

Coordinació:
Olga Arisó Sinués.
Direcció del Programa de Dona

Disseny gràfic i maquetació:
Mariona Colom Segura

Correcció Lingüística:
Anna Girmé Soler

CRÈDITS FOTOGRÀFICS

Arxiu fotogràfic de Barcelona (AFB)
Arxiu Nacional de Catalunya
Arxius Municipals dels Districtes
Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris
(AHRNB)
Arxiu de Trinitat Nova
Arxiu de Ca la Dona
Arxiu de la Vocalia de Dones de
l'Associació de Veïns i Veïnes de la Vila de
Gràcia.
Arxiu del Centre de Cultura de Dones
Francesca Bonnemaison
Arxiu de la Plataforma Cotxeres Borbó
Biblioteca de Catalunya (BC)
Institut Cartogràfic i Geològic de
Catalunya (ICGC)
Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya
Arxiu de Maria Alda Ballester
Arxiu de Ginés Cuesta
Arxiu d'Elena Fernández
Arxiu de Kim Manresa
Arxiu de Teresa Pi-Sunyer.

HORTA
DENTISTA

BASTRERIA SELLERES

DE PARIS 8

INDEX

Presentació	9
Introducció	11
Capítol 1	
ESPAIS D'ORIGEN	12-13
Capítol 2	
ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC	24-25
Capítol 3	
ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT	38-39
Capítol 4	
ESPAIS POLÍTICS	56-57
Llibres de la col·lecció: "Dones de Barcelona. Itineraris històrics".	78-79

Presentació

Afirmar que la contribució de les dones a la configuració de la identitat de Barcelona és i ha estat indiscutible sembla una obvietat. Però no ho és. La manca de reconeixement de les aportacions de les barcelonines a la ciutat i la seva invisibilitat en la memòria col·lectiva és una constant. El projecte "Dones de Barcelona. Itineraris històrics" ha abordat aquest fet amb la complicitat dels Consells de Dones de tots els Districtes de la ciutat i la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona.

Fruit d'aquest treball conjunt, al llarg dels darrers anys cada Districte de Barcelona ha elaborat un llibre que dona fe de l'impuls, la dedicació i el compromís de les contribucions de les seves ciutadanes en múltiples projectes potents i reeixits.

Barcelona aposta fermament per potenciar i visibilitzar les aportacions de les dones en el progrés de la societat i així ho recull el "Pla Municipal per a la Igualtat d'Oportunitats Real i Efectiva entre Dones i Homes 2012-2015", en un objectiu compartit per les entitats de dones de la ciutat, a qui vull agrair de manera expressa i sincera la seva implicació. Aquesta exposició sintetitza un treball en què hi han participat moltes persones amb l'objectiu comú de dignificar i reconèixer el paper de les dones en tots els àmbits, públics i privats, i el seu esforç perseverant en la construcció de barris i ciutats.

Com a regidora de Dona i Drets Civils em plau presentar-vos aquesta exposició, en la confiança que sigui una baula més en la llarga cadena que cal construir entre tota la ciutadania per a fomentar l'apoderament de les dones i la visualització i valoració social de les seves aportacions, i fer així una Barcelona més justa i igualitària.

Francina Vila i Valls
Regidora de Dona i Drets Civils
Ajuntament de Barcelona

Introducció

Aquest any 2015 és la culminació del projecte “Dones de Barcelona. Itineraris Històrics”, fruit del treball conjunt de l'Ajuntament de Barcelona i dels Consells de Dones dels Districtes de la Ciutat, iniciat el 1996.

Durant aquets anys les dones de cada districte s'han convertit en historiadores i han entreteixit textos i imatges, que posen de relleu el seu protagonisme en la construcció de cada barri, de cada districte de la Barcelona del segle XX.

Com a resultat del treball conjunt, s'ha publicat una col·lecció de llibres, un per cada districte, que recullen la transformació de la ciutat i les aportacions de les dones en les diferents esferes de les seves activitats: els treballs domèstics i d'atenció (imprescindibles per a la subsistència i benestar de les persones), els treballs remunerats, així com les accions comunitàries i polítiques.

L'exposició que ara presentem mostra una selecció d'imatges que apareixen en els deu volums de la col·lecció.

Els llibres i l'exposició no tanquen res, ans al contrari, són tant sols l'inici d'un procés per convertir-nos en subjectes de la nostra pròpia història vinculada a una ciutat, una ciutat que s'ha construït gràcies a les dones.

1 ESPAIS

D'ORIGEN

1. ESPAIS D'ORIGEN

*El Paral·lel, les xemeneies denoten la industrialització de la ciutat. (1915).
Foto: Enric Castellà, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.*

La ciutat que hem anat construint al llarg del segle XX ha anat canviant de paisatge. A la ciutat, antigament convivia habitatges, fàbriques i camps que progressivament han anat desapareixent, primer a poc a poc i, a partir dels anys cinquanta, a un ritme galopant.

Una ciutat és quelcom més que un paisatge físic, és fonamentalment un paisatge humà format per persones que transiten per l'espai urbà, de procedències i orígens diversos.

*Dues dones tenen cura de l'aviram a Can Canet de la Riera, actualment Tennis Barcelona (anys vint).
Procedència: Francisca Casamitjana, Arxiu Municipal del Districte de Sarrià-Sant Gervasi.*

1. ESPAIS D'ORIGEN

*Sempre amb cistells. Plaça Joanic (1931).
Foto: Fons Buch. Arxiu Municipal del Districte de Gràcia.*

Barcelona és una ciutat que ha anat creixent -a voltes de manera sobtada- gràcies a persones procedents d'altres contrades, més o menys llunyanes, persones que en molts casos eren de sexe femení, que arribaven a la ciutat amb l'esperança de trobar unes condicions de vida millors, tant econòmiques com polítiques i socials. Paisatge físic i paisatge humà, en una simbiosi indestriable, han configurat al llarg del segle XX Barcelona, una ciutat, com dèiem, en construcció.

Dones a la font. Plaça de la Revolució. Foto: Arxiu Municipal del Districte de Gràcia.

Vista general de les Corts. Can Bruixa, en primer terme, (1910-1920).

Foto: Brengaret-Framis. Arxiu Municipal del Districte de Les Corts.

Dona rentant roba al safareig del terrat, al barri de Sant Andreu. (1920-1930).

Foto: Antoni Arissa Asmarats, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.

1. ESPAIS D'ORIGEN

*El monestir de Santa Maria de Pedralbes (principi del segle XX).
Foto: Arxiu Municipal Districte de les Corts.*

*Fàbrica del Vapor Vell a Sants (principis de segle XX).
Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.*

*Dones i criatures en una parada de marisc a la Barceloneta.
Foto: Família Cuyàs, Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.*

*Carregant càntrils i galledes a la font de la plaça Reial (1930).
Foto: Gonzalo de Reparaz Ruiz, Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya.*

1. ESPAIS D'ORIGEN

Polígon de Montbau, construït a finals de la dècada dels cinquanta, enmig del no-res. Arxiu: Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona.

El carrer de Casanova (1930-1932). Foto: Josep Domínguez, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

Edifici del Palace Hotel a la ronda de Sant Pere, cruïlla amb el carrer d'Alí Bei (1905-1915).
Foto: Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

1. ESPAIS D'ORIGEN

Una dona i un home saludant-se a l'estació de França.

La migració va afectar milers i milers de persones; unes arribaven a Barcelona, d'altres, emigraven a l'estranger a la recerca de noves expectatives vitals (anys seixanta).

Foto: J. Postius, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

Tres dones al terrat del carrer Peníscola i al fons l'avinguda Meridiana en construcció.

Foto: Arxiu Trinitat Nova.

Nens jugant. Foto: Kim Manresa, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris.

Belén Espinosa Fernández, al balcó del carrer de Palamós 40, al barri de la Trinitat Nova (1971). Arxiu: Elena Fernández.

ESPAIS DE
2 TREBALL

DOMESTIC

2. ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC

*Dona amb criatures jugant a cartes.
Arxiu: Institut d'Estudis
Fotogràfics de
Catalunya.*

Dones rentant a la Gran Via (1917). Foto: Frederic Ballell, Arxiu Fotogràfic de Barcelona...

*Nenes al safareig.
(anys vint i trenta)
Foto: Antoni Arissa Asmarats,
Institut d'Estudis Fotogràfics de
Catalunya. .*

Interior del mercat de l'Abaceria, Gràcia (juny de 1913). Arxiu: Frederic Ballell, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

2. ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC

Donar la vida i mantenir-la ha estat una ocupació tradicionalment de les dones, i ha estat una de les contribucions imprescindibles a l'esdevenir de la societat, de la ciutat.

La història, l'economia, els discursos i les narracions sobre el passat, tendeixen a negligir i ignorar, encara avui en dia, qui dóna la vida i la manté: obliden les dones, com a subjectes.

Totes aquestes accions, tot aquest treball domèstic, generen riqueses i contribueixen al benestar de la societat.

*Dona estenent la bugada i criatura jugant (anys vint i trenta).
Foto: Antoni Arissa Asmarats, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.*

*Dona a la cuina,
al carrer Gran de
Gràcia.
Foto: Fons Buch,
Arxiu Municipal del
Districte de Gràcia.*

*Dia de mercat (anys vint i trenta).
Foto: Antoni Arissa Asmarats, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.*

2. ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC

*Nenes fent deures amb
la companyia de la mare.
(anys vint i trenta).
Foto: Antoni Arissa
Asmarats, Institut d'Estudis
Fotogràfics de Catalunya.*

Dones i criatures mirant llibres (23 d'abril de 1952). Foto: Pérez de Rozas, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.

“Un dia, mig en broma, vaig apuntar en un rotlle de paper higiènic totes les tasques que fa -desfà- una dona casada i amb dos fills des que s’aixeca fins que se’n va a dormir. Em van sortir 123 treballs diferents. I aquí sí que no exagero: els plats s’embruten / es freguen / s’eixuguen / es guarden / es treuen / es posen / s’embruten / es freguen... Les bates dels nens es posen / es treuen / es renten / s’estenen / es planxen / es pleguen / es guarden... Només faria falta, durant una setmana, que milers de dones, milions de dones, deixessin de fer 123 tasques que jo vaig apuntar en un paper higiènic. Tot tipus de dones. Veuríem què farien els cardenals de Roma sense les seves mongetes”.

Montserrat Roig, Temps d’Horta, desembre del 1994.

Carme Labari Urdánoz
dóna de mamar a la seva filla,
Carme Avilés Labari,
al pati de casa,
al carrer de Sant Roc del barri
d’Hostafrancs (1950).
Arxiu: Carme Avilés.

2. ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC

Dona rentant roba al safareig (1913). Foto: Josep Salvany i Blanch, Biblioteca de Catalunya.

*Dona emblanquinant la façana a les Cases del Governador, Verdun.
Foto: Ginés Cuesta, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris.*

*Dona a la cuina rentant plats i Maria Carmen Alda Ballester.
Àvia i néta, després de menjar (1956-1957). Arxiu: Maria Alda Ballester.*

2. ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC

*Carretejant el gel
per a la nevera (anys
seixanta).
Foto: J. Postius, Arxiu
Fotogràfic de Barcelona.*

*Dona a la cuina de les Cases del Governador, Verdun.
Foto: Ginés Cuesta, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris.*

*Àvia i criatures
a Sants.
Arxiu Municipal
del Districte de
Sants-Montjuïc.*

Dones al safareig del barri de la Trinitat Nova. Les cases eren tan petites que no tenien espai per encabir-hi un safareig. Foto: Ginés Cuesta, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris.

2. ESPAIS DE TREBALL DOMÈSTIC

Feminal

INTERIORS BARCELONINS

La Sra. Montadau y sa filla Maria en un instant de la galeria

A mitja avinguda del Tibidabo, entre *parterres* florits, s'enfila la més elegant de les masies catalanes. La gaja casa, si florida y bella es de part de fóra, més gentil y més embalamada es interiorment; y entre'ls més refinats y exquisits detalls d'armoblament y decoració, s'mouen les delicades figures de l'amable esposa y de la preciosa filla del actual President del Foment del Treball Nacional, lo enginyer En Lluís Montadau.

Cal veure aquells reconis en dies de divendres, en que

s'obren de bat a bat ses portes a l'amistat. Els pitgers irrisats que la flom fa semblar grans pedrerias, les terrisses curioses, les rares jardineres vessant de flors y d'aromes, les violetes cullides a garbes, els narcisos blancs y daurats, les branques de mimosa, les roses de tons suaus y encesos, els liris matinals, les falgueres més fines, totes flors de la terra nostra, cullides en els jardins de la casa; y com notes exòtiques, escampades torrades de blancs cyclamens, la flor nòrdica, cultivada ab la més gran sollicitut per aquelles mateixes mans qu'endressan y broben tot aquell be de Deu de boniqueses y serveixen amablement el thé, com saben fer cantar a Mozart y Chopin en el piano, donar generoses almoynes, y tombar, un per un, els fulls asaborits dels llibres, en la biblioteca ò a dalt en la cambra d'estudi.

Vestíbul y sala de casa Montadau.

A casa la Sra. Montadau a l'hora del àpat

La noleta d'estudi de la senyora

"Interiors barcelonins", Feminal, 28 d'abril de 1907.

Dues dones a la cuina menjador d'una de les cases barates del barri del Bon Pastor (anys 30). Foto: Gabriel Casas i Galobardes, Arxiu Nacional de Catalunya.

Consol Collado a la cuina de casa seva (2009). Foto: Manel Hidalgo, arxiu de Consol Collado.

ESPAIS DE
3 TREBALL

23215

REMUNERAT

Quan afloren sectors productius emergents, com ara la fabricació d'automòbils, les dones també hi són. Al llarg del segle XX, les dones han desenvolupat treballs remunerats en gairebé tots els sectors: indústria, comerç, salut, ensenyament, cultura, etc. Hi ha hagut professions femenines, com ara les mestres, infermeres, llevadores o bibliotecàries, que tenien una remuneració inferior a les professions masculines.

*Carnisseres del Portal Nou (1919).
Foto: Josep Salvany i Blanch,
Biblioteca de Catalunya.*

2. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

*Treballadores fent el
mòlles per als motors
dels cotxes Hispano
Suiza (1920).
Arxiu: Germanes Solà
Rubio.*

*Treballadores de la
fàbrica de cotxes
Hispano Suiza (1920).
Arxiu: Germanes Solà
Rubio.*

*Venedores i compradores a la fira de la palma (1925).
Foto: Merletti, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.*

3. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

Des de l'inici del segle XX, les dones han exigut el dret a la formació i a la professionalització i han qüestionat la sexualització del món del treball, que les discrimina.

*Equip de treball de Leonor Ferrer a la secció de plànols de la companyia telefònica.
Foto: Feminal, 6 de juny de 1914.*

L'IGNORANCIA DE LA DONA EN ELS CONEXEMENTS D'HIGIENE Y PUERICULTURA COM PRIMERA CAUSA DE LA MORTALITAT INFANTIL.

(Excerptat del discurs de la doctora Sais en la inauguració de curs en el Col·legi de Metges de Barcelona)

D'entre tots els mals socials, es la mortalitat infantil el més greu y el de major trascendencia; es la més perillosa y temible de les plagues que no respecta ès, prenentnos els seris més volguis, tot amor y esperança, alegrin

de la meytat si afegissim el nombre incomptable dels qui moren abans de nexer.

Barcelona sola paga un tribut anual de 5.500 nens; de tal manera que si no foy per la continua immigració, no prosperaria com ho

Sea, D.ª Trinitat Sais de Llaberia, distingida metgessa catalana. — (Fot. Baró)

de les families, consol dels pares y puntal de la patria

Desde abans del naixement vigila al tendre y indefens infant per arrebaçarlo dels braços de sa mare en justa paga de contribució per la seva ignorancia. Son insombrables les families qui aprenqueren ab la mort de llor primer fill, els cuidados necessaris per servir la salut dels demés.

Moren a Espanya cad any de 200.000 a 260.000 infants de 0 a 5 anys, è sigui prop de la tercera part dels nascuts, y passaria de més

is, confiada sols en els esforços de la natalitat.

Y aquesto espantable mortalitat infantil no depen de l'acció que puguin exercir sobre'la nens les inclemencies telúriques, ni les circumstancies físiques del terreny, ni del clima, ni de l'activisme de la llum, ni de les radiacions de tota classe que'ns inunden; ja que siguent la vida tan sols un episodi físich-químich d'aquest planeta desenrotllat en la superfície d'ell mateix, cap de les condicions mesològiques dintre les que pren origen un ser viu, es capaç de pertorbar la seva salut, comptant ab

Fricció diaria al pit y espatlla, ab

AYGUA COLONIA ORIVE

fortifica criatures y evita catarros.

A la dreta, Trinitat Sais de Llaberia, doctora en medicina.
Foto: Feminal, agost de 1914.

3. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

*Treballadores del
Laboratori Municipal
(1929-1933).*

*Foto: Josep Sagarra,
Pau Lluís Torrents,
Arxiu Fotogràfic de
Barcelona.*

3. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

Infermera a la sala d'incubadores de la Casa Maternitat. Foto: Josep Brangulí, Arxiu Nacional de Catalunya.

Bugaderes als safareigs de la Casa Maternitat, a les Corts. Foto: Josep Brangulí, Arxiu Nacional de Catalunya.

*Dones treballant a la secció
d'empaquetatge de la
fàbrica
Santiveri (1918).
Foto: Arxiu Municipal del
Districte de Sants-Montjuïc.*

*Oficinistes de la fàbrica Santiveri a la Zona Franca (1929).
Foto: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.*

3. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

*Nau de l'empresa Benet i Campabadal, amb un elevat percentatge de dones empleades.
Foto: Arxiu Municipal del Districte de les Corts.*

*Treballadores de la Companyia de Tramvies, durant la Guerra Civil.
Foto: Arxiu Nacional de Catalunya.*

*Treballadora a la cadena de l'empresa SEAT, a la Zona Franca (anys cinquanta).
Foto: Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc.*

3. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

*Treballadores.
Arxiu: Institut d'Estudis
Fotogràfics de
Catalunya..*

*Treballadores de la
fàbrica de perfums
Puig i el ministre
d'Indústria López de
Letona
(19 de juny de 1973).
Foto: Pérez de Rozas,
Arxiu Fotogràfic de
Barcelona.*

*Concurs de mecanografia al Price (19 de desembre de 1948).
Foto: Pérez de Rozas, Arxiu Fotogràfic de Barcelona.*

*Treballadores de l'editorial Bruguera.
Foto: Fons Bruguera, Arxiu Municipal del Districte de Gràcia.*

3. ESPAIS DE TREBALL REMUNERAT

Araceli Vilarín, Maite Moyano Ortega, M.ª Ángeles Cano Pérez, Montserrat Morros Morros i Neus Oller, estudiants d'infermeria (curs 1966-1967). Arxiu: Família Oller-Gran.

*Maite Mèlich amb les seves companyes de feina a la Fira de Mostres de Barcelona (1964).
Arxiu: Maite Mèlich.*

4 ESPAIS

POLÍTICAS

4. ESPAIS POLÍTICS

Les dones, amb el seu paper d'agent reproductiu, productiu i de gestió comunitària, han estat protagonistes en la història més immediata de Barcelona i han contribuït a fer de l'espai urbà una ciutat habitable.

Les pràctiques col·lectives han produït realitzacions concretes: escoles bressol, semàfors, parcs, escoles de persones adultes i tot un conjunt de serveis que han contribuït al benestar del conjunt de la ciutadania.

*Recollida de signatures per a l'Estatut (1932).
Foto: Merletti, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.*

La creació d'espais propis ha estat una de les constants del moviment de dones.

*Biblioteca Popular de la Dona, la primera biblioteca pública de dones d'Europa (1909).
Arxiu: Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona.*

4. ESPAIS POLÍTICS

*Manifestació de dones a Barcelona per la millora de les condicions de vida (10 de juliol de 1910).
Arxiu: Arxiu Fotogràfic de Barcelona.*

4. ESPAIS POLÍTICS

Amb les seves intervencions, tant individuals com col·lectives, han aconseguit situar a les agendes polítiques temes que, fins aquell moment, havien quedat relegats a l'àmbit privat, i han aconseguit ampliar els drets civils i socials.

*Després de la Guerra Civil, les festes de barri van ser les úniques permeses, i les dones van organitzar-les i potenciar-les per mantenir les xarxes de veïnatge i per contribuir a crear sentit de pertinença. Festa Major de Gràcia (1950).
Foto: Arxiu Municipal del Districte de Gràcia.*

El dret a la lliure disposició del propi cos implicava la reivindicació de tot un seguit de drets: sexualitat lliure, maternitat lliure i desitjada, educació afectiva i sexual, legalització dels anticonceptius, dret a l'avortament, etc.

Aquests drets implicaven un canvi social que afectava les capes més profundes, més estructurals, de la societat.

*Manifestació de dones a Barcelona contra els bombardejos durant la Guerra Civil.
(19 de febrer de 1937).*

*Foto: Pérez de Rozas,
Arxiu Fotogràfic de Barcelona.*

4. ESPAIS POLÍTICS

*Membres del Club Femení i d'Esports amb el president Macià, a la piscina gestionada pel Club, a la plaça d'Espanya (1910).
Foto: Merletti, Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya.*

*Jornades Catalanes de la Dona. El mes de maig de 1976,
més de 3.000 dones es van reunir al Paranif de la Universitat de Barcelona.
Arxiu: Ca la Dona.*

4. ESPAIS POLÍTICS

*"Sense Cultura no es pot ser lliure", escola de persones adultes Freire. Les escoles de persones adultes es van convertir en espais de relació entre dones.
Foto: Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris.*

barcelona
maig · 1976

jornades
catalanes
de la
dona

*Cartell de les Jornades Catalanes de la Dona.
Arxiu: Teresa Pi-Sunyer.*

4. ESPAIS POLÍTICS

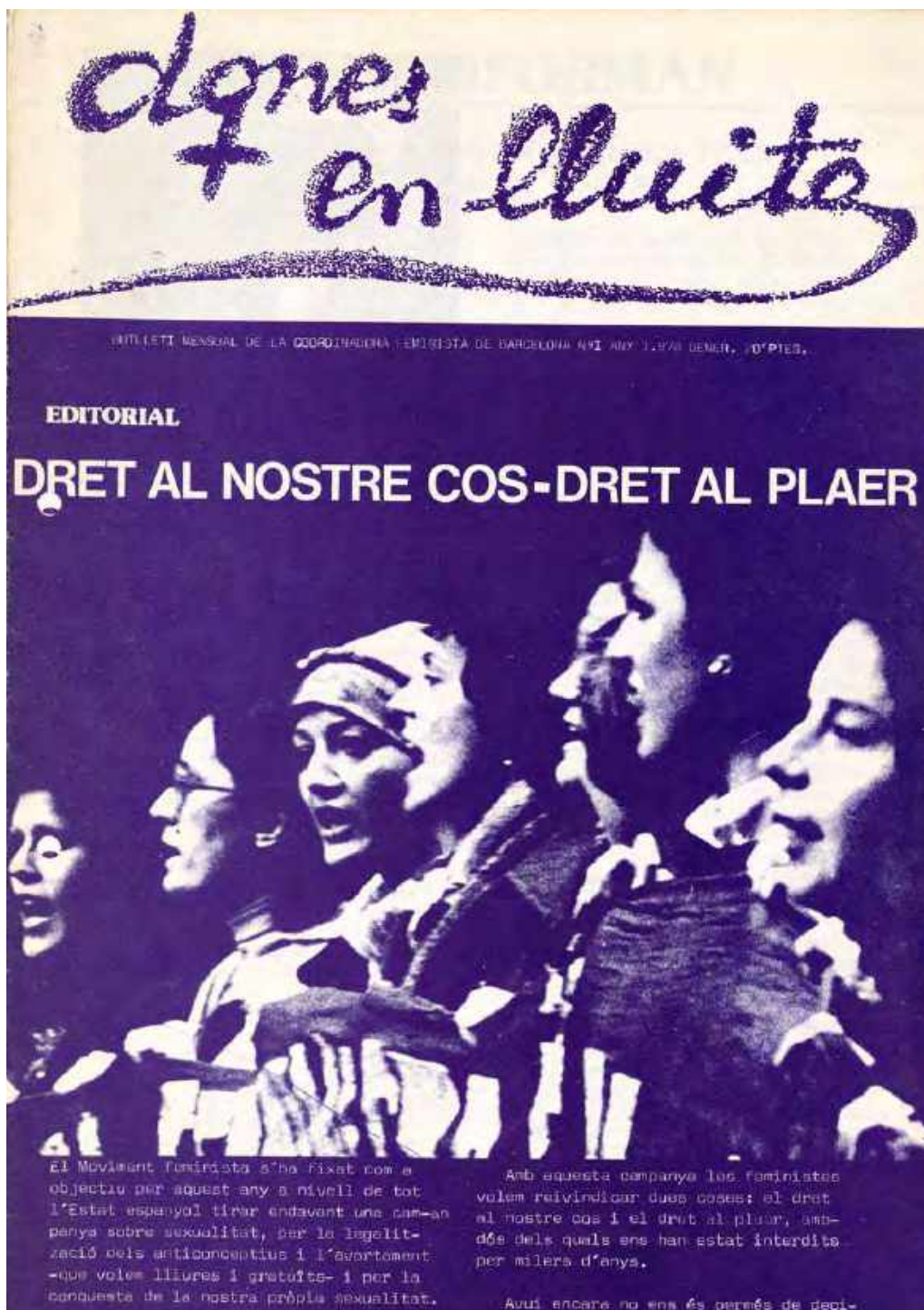
SEMANA DE LA LUCHA POR LOS DERECHOS DE LA MUJER

DEL 21 AL 27 DE MARZO 1977

REALIZA: COORDINADORA VOCALIAS DE MUJERES DE LA ASOCIACION DE VECINOS 9 BARRIOS
(CIUDAD MERIDIANA, TRINIDAD VIEJA, TRINIDAD NUEVA, VERDUN Y GUINEUETA)

*Adhesiu de la Coordinadora de Vocalies de Dones de l'Associació de Veïns de Nou Barris (1977).
Arxiu: Maite Melich.*

Dones en lluita, butlletí de la Coordinadora Feminista de Barcelona, Número 1 (gener de 1978).

4. ESPAIS POLÍTICS

Portada de la revista Vindicación feminista que posava en relleu el valor del treball domèstic (1976).

El papel que en esta especie de golpe de Estado suburbial tuvieron las mujeres fue, si no determinante, sobresaliente.

En esos nueve meses largos de lucha intermitente se celebraron populosas asambleas, manifestaciones anti-patronato de hasta cuatro mil personas y acciones diversas. La organización defensiva de los vecinos surge de manera espontánea, independiente de la Asociación de Vecinos, de postura oficialista y bunkeriana. La zona está dividida en cuatro zonas y en cada una actuaba un comité de lucha con un delegado de zona al frente. El Patronato seguía haciéndose el sueco ante las peticiones de los vecinos.

ORGANIZAR LA RESISTENCIA

Era el 13 de mayo cuando decidimos ocupar tranquilamente la sede del Patronato. Llegamos con las manos cruzadas, nuestro bolso y tan pizpiretas pensando que el encierro duraría unas horas. Luego, al encontrarnos con aquellas «vacaciones» improvisadas nos vimos obligados a organizar metódicamente la resistencia.

Durante dieciséis días llegaron a estar reunidas en la vivienda tomada unas 70 personas de forma rotativa, entre hombres, mujeres y niños. Alrededor de 35 se quedaban a dormir (turnándose las parejas para ir a cuidar a los niños que habían quedado en el barrio). Hubo días en que se repartieron hasta 500 comidas. En primer lugar se presentó el problema de subsistencia, el que siguió la distribución del espacio, utilización de ropas y cacharros, etcétera. Solucionada la cuestión práctica, se organizó la infraestructura político-táctica a base de comités. Así, más o menos:

Los primeros días nos alimentamos a base de bocadillos, comprándolos en el bar más próximo a base de recolectas internas. Después de una llamada a través de la radio pidiendo co-

mida caliente, ésta empezó a llegar en cantidad y calidad. Nos obsequiaron con paellas, canalones, pollos. Fue tal la cantidad de latas y embudidos que llegamos a reunir que hubo que improvisar una despensa para ordenarlos. Los chorizos colgaban uniformados en ristre. Fue emocionante.

Y cuentan que la mayoría de envíos de manduca salieron de los comerciantes y del mercado del barrio, generosos y solidarios hasta límites insospechados. Luego intercalan anécdotas. Como la de la panadera avariciosa que al principio se resistió a regalarles el pan y ante la amenaza de boicot por parte de los vecinos cambió su actitud, siendo la primera en hacerles llegar cada mañana varias sacas con pan echando humo. Y se deshacían hablando de la pescatera, que enviaba cacerolas enormes con pescado ya frito. Cuentan y no acaban.

DULZAINAS CONTRA DEPRESION

Organizamos la cocina con unas hornillos de camping-gas, algunos cacharros y servicios de cartón. Las mujeres que no estaban en comisiones «de alto alcance» limpiaban rotativamente el piso (¿pero algún hombre también lo haría, ¿no?, exijo yo. «Sí, alguno»). Pusimos buen cuidado en no destrozar nada a pesar de que el Patronato se lo merecía por su cinica actitud y su desfachatez en retrasar las conversaciones. Por la mañana y a la tarde se hacían asambleas para discutir las acciones conseguidas, comentar el apoyo y la lucha paralela del barrio, y trazar el plan del día siguiente. Por su parte, las distintas comisiones rendían cuentas. Cuando a veces los ánimos decaían y cundía la depresión, se volvían a recuperar con el rasguwo de guitarras, dulzainas, improvisaciones teatro viviente y pantomimas donde se ridiculizaban sin piedad a ciertos personajes del Patronato.

4. ESPAIS POLÍTICS

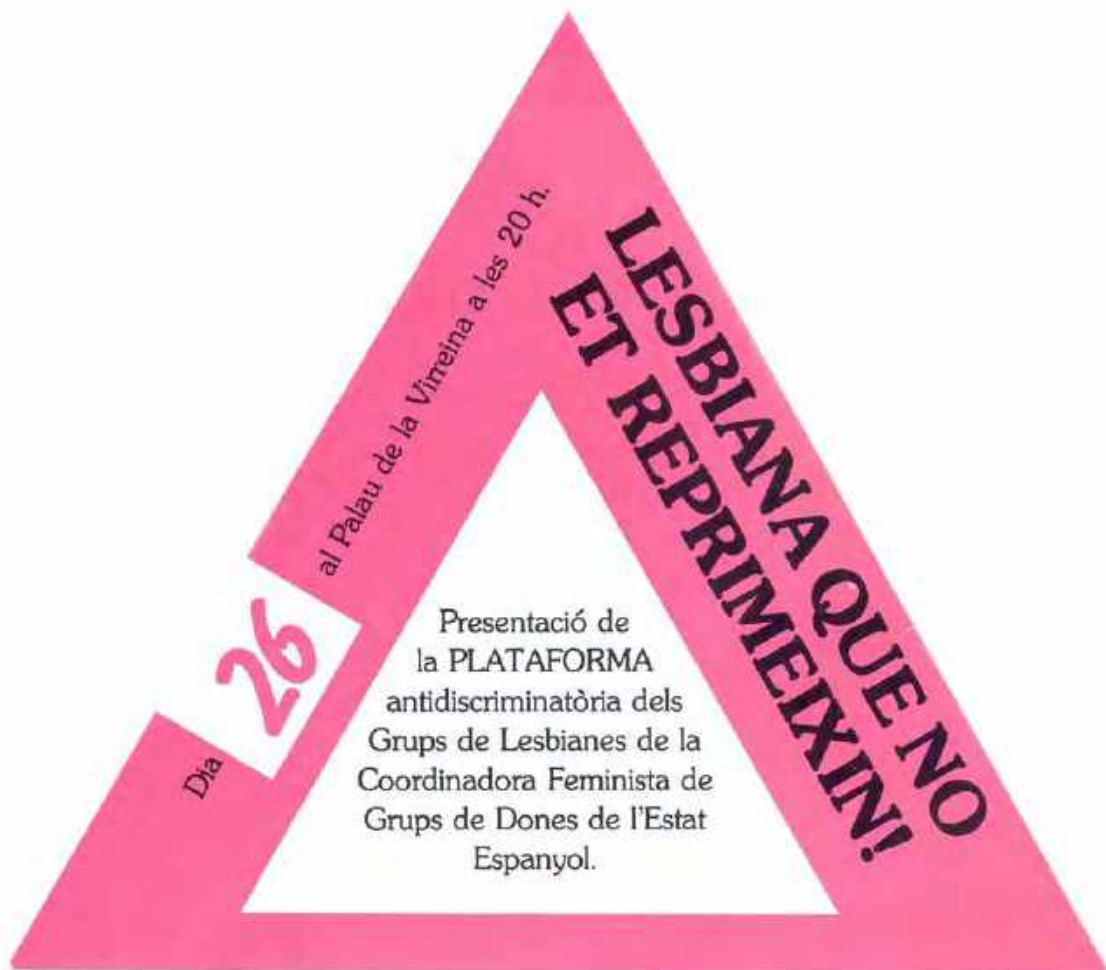
*Manifestació popular. A la imatge, Elsa Plaza (1977).
Foto: Kim Manresa, Arxiu Històric de Roquetes-Nou Barris.*

La consigna "El personal és polític" esdevé quelcom més que una consigna i es transforma en una línia de pensament que desemmascara mites i fa públics uns temes que es volien mantenir en l'àmbit personal. La política de les dones ha reubicat els poders públics i el projecte de ciutat en un escenari polític, i ha reclamat el dret a la ciutat des d'un cos de dona.

*Llibreria de les Dones, amb la presència, entre d'altres, de Maria Mercè Marçal i Txiqi Berraondo.
Arxiu: Ca la Dona.*

4. ESPAIS POLÍTICS

Fulletts de la Plataforma Antidiscriminatòria dels Grups de Lesbianes de la Coordinadora Feminista. Arxiu: Ca la Dona.

4. ESPAIS POLÍTICS

*Pintada de la Vocalia de Dones de la Vila de Gràcia. A la dreta de la imatge, Helena Valentí, escriptora.
Arxiu: Vocalia de Dones de l'Associació de Veïns i Veïnes de la Vila de Gràcia.*

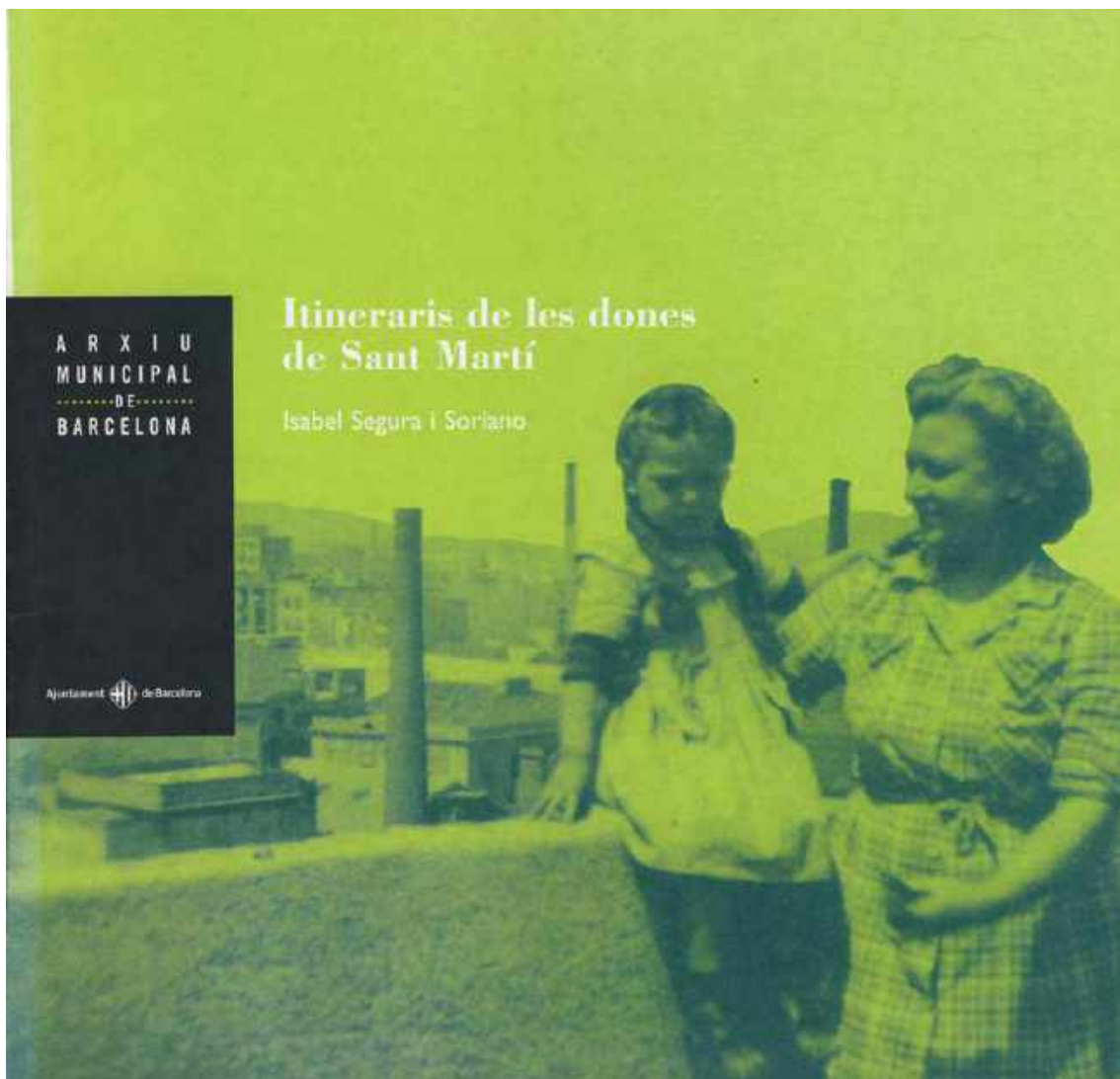

Manifestació reivindicativa de l'antic Institut de Cultura i Biblioteca Popular de la Dona com a centre de cultura de les dones (8 de març de 2002).

Arxiu: Centre de Cultura de Dones Francesca Bonnemaison.

LLIBRES DE LA COL·LECCIÓ
DONES DE

BARCELONA

Publicat 1997 i 2002.

A R X I U
M U N I C I P A L
DE
B A R C E L O N A

Dones de Sant Andreu Itineraris històrics

Isabel Segura Soriano

Ajuntament de Barcelona

Publicat 2001.

Col·lecció Quaderns

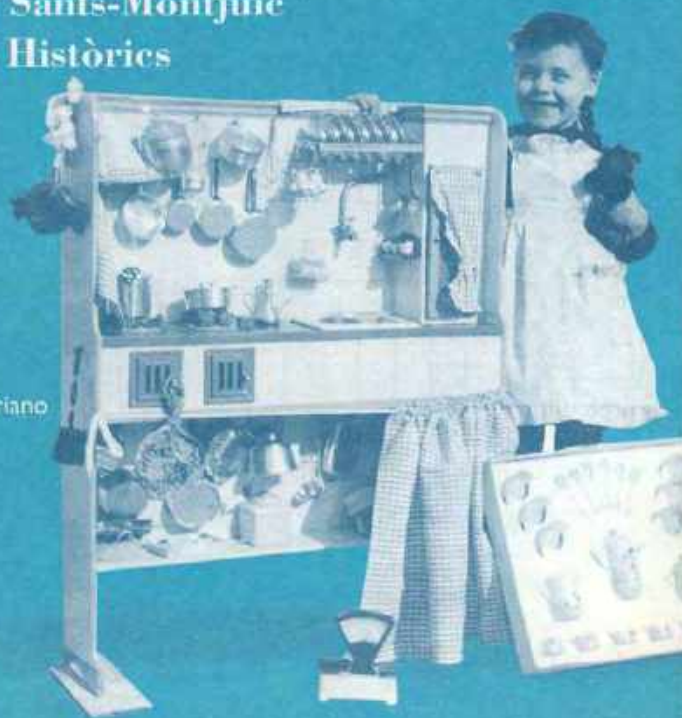
Arxiu Municipal del Districte de Sants-Montjuïc - 4

A R X I U
M U N I C I P A L
D E
B A R C E L O N A

Ajuntament de Barcelona

Dones de Sants-Montjuïc Itineraris Històrics

Isabel Segura Soriano

Publicat 2001.

Dones de Ciutat Vella

Publicat 2005.

Dones d'Horta-Guinardó
Itineraris històrics

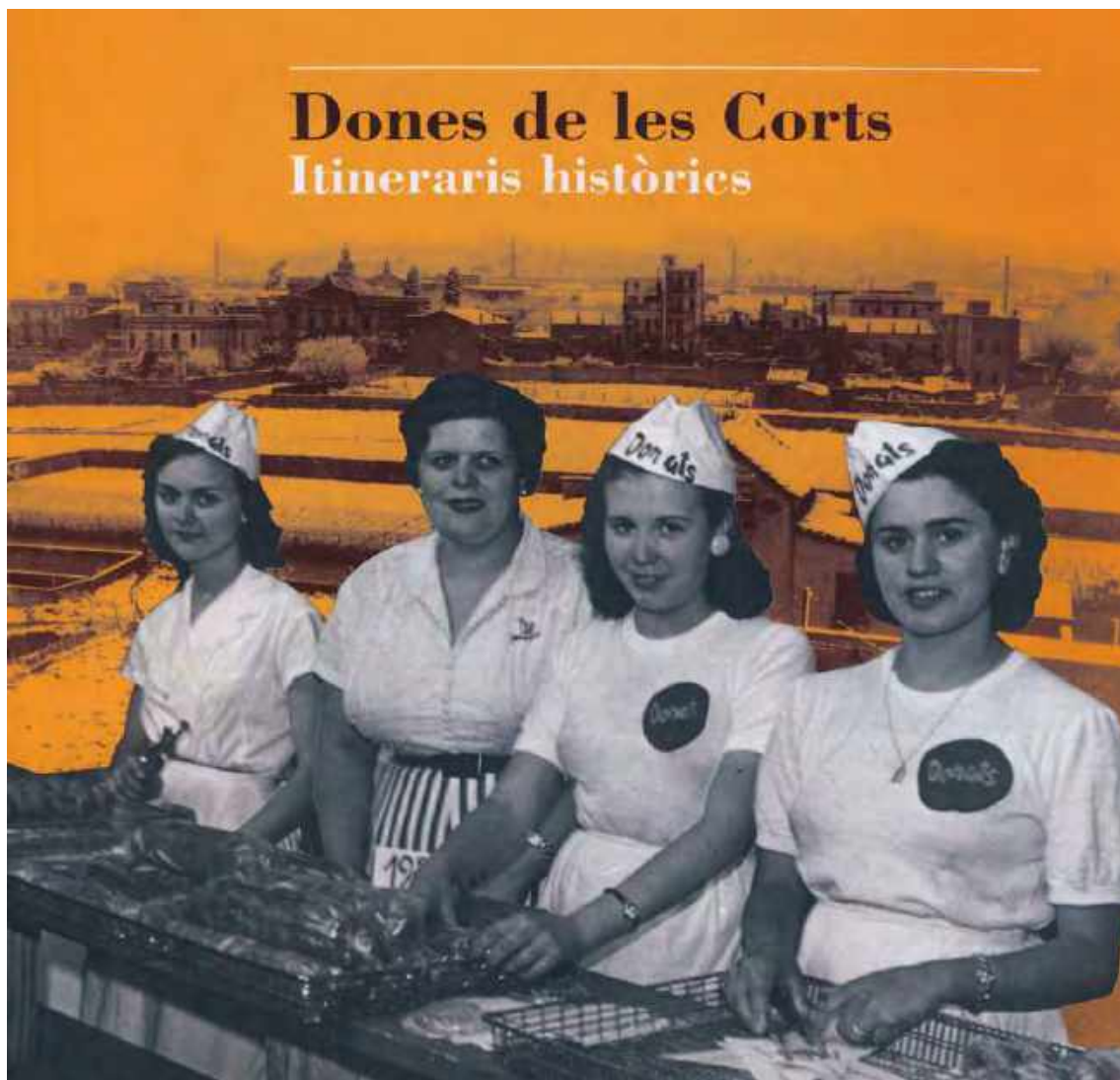

Publicat 2007.

Dones de l'Eixample

Publicat 2009

Publicat 2010

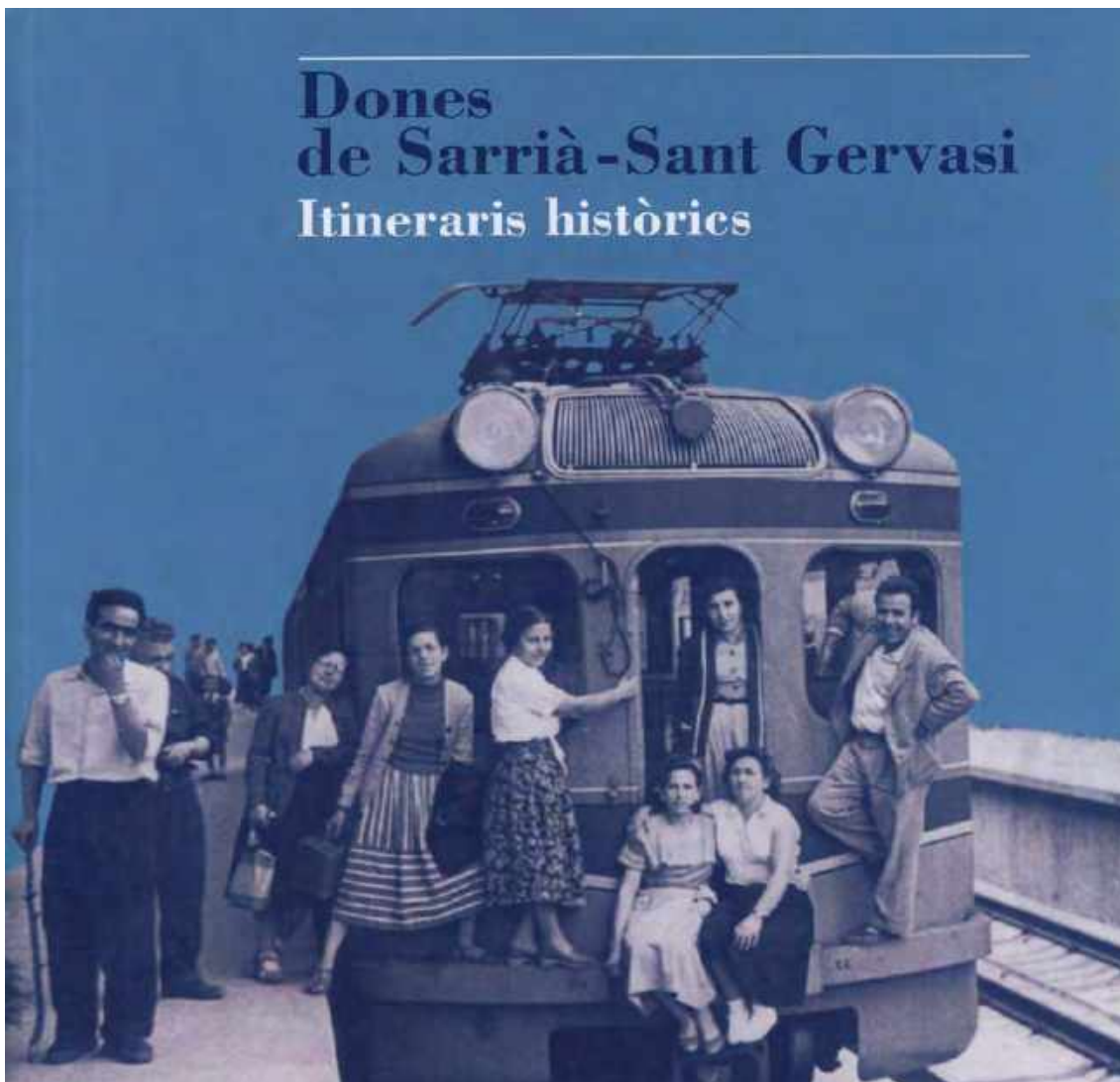
Dones de Gràcia

Itineraris històrics

Publicat 2011

**Dones
de Sarrià-Sant Gervasi**
Itineraris històrics

Publicat 2012

Dones de Nou Barris

Itineraris històrics

Publicat 2015

Ajuntament
de Barcelona